

На Всеукраїнський конкурс авторських програм
практичних психологів і соціальних педагогів
«Нові технології у новій школі»

Розвивальна програма
Як чудово творчо мислити

Думанська Галина Іванівна,
практичний психолог Гімназії №2
м. Могилева-Подільського
Вінницької області
0980282376, gdumanska564@gmail.com

ЗМІСТ

Заявка на участь у Всеукраїнському конкурсі «Нові технології у новій школі» авторських розвивальних програм практичних психологів і соціальних педагогів.....	3
Відгук на авторську розвивальну програму «Як чудово творчо мислити».....	4
Анотація до розвивальної програми «Як чудово творчо мислити».....	5
РОЗДІЛ I Теоретичні основи програми.....	7
1.1 Вступ.....	7
1.2 Науково-методичне обґрунтування.....	10
РОЗДІЛ II Структура та зміст програми.....	14
2.1 Пояснювальна записка.....	14
2.2 Тематика розвивальних занять.....	18
2.3 Структура розвивальних занять.....	19
2.4 Конспекти занять.....	20
ЗАНЯТТЯ 1 Давайте познайомимось	20
ЗАНЯТТЯ 2 Школа моєї мрії	21
ЗАНЯТТЯ 3 Яка чудова наша рідна мова	23
ЗАНЯТТЯ 4 У царстві чарівних слів	25
ЗАНЯТТЯ 5 Такий загадковий світ тварин.....	26
ЗАНЯТТЯ 6 Друзі серед птахів.....	28
ЗАНЯТТЯ 7 У квітковому царстві.....	29
ЗАНЯТТЯ 8 Подорож до королівства казок.....	30
ЗАНЯТТЯ 9 Творимо казку.....	32
ЗАНЯТТЯ 10 У звичному незвичне.....	34
ЗАНЯТТЯ 11 Майбутні винахідники.....	35
ЗАНЯТТЯ 12 Креативний директор.....	37
ЗАНЯТТЯ 13 У ролі чарівників.....	39
ЗАНЯТТЯ 14 Акторські здібності.....	40
ЗАНЯТТЯ 15 Професії і моє майбутнє.....	42
Перелік використаної літератури та Інтернет-ресурсів.....	44
Опис апробації програми.....	46
Додатки.....	49
Додаток 1. Поради педагогам та батькам.....	49
Додаток 2. Фотоматеріали.....	50

Заявка
на участь у Всеукраїнському конкурсі
авторських програм практичних психологів і соціальних
педагогів
«Нові технології у новій школі»
Думанської Галини Іванівни
(практичний психолог / соціальний педагог)

Автор (авторський колектив): Думанська Галина Іванівна

направляє на участь у Всеукраїнському конкурсі авторських програм практичних психологів і соціальних педагогів «Нові технології у новій школі» в номінації **розвивальні програми** програму: **Як чудово творчо мислити**

Апробацію програми проведено з 16.02.2024р. по 26.04.2024р.
у Гімназії №2 м. Могилева-Подільського Вінницької області
(назва закладу освіти)

Кількість учасників: 25

Автор (авторський колектив) _____ (підпис)

_____ 20 р.

**Відгук
на авторську розвивальну програму
«Як чудово творчо мислити»
практичного психолога
Гімназії №2
м. Могилева-Подільського
Вінницької області
Думанської Галини Іванівни**

Розвивальна програма «Як чудово творчо мислити» пройшла апробацію у Гімназії №2 м. Могилева-Подільського Вінницької області. Практичний психолог закладу Думанська Г.І., провівши дослідження, спрямоване на виявлення рівня розвитку творчого мислення в учнів 3-їх класів, з'ясувала, що у більшості дітей є задатки до творчого мислення, яке потрібно розвивати. Вибірку склали 25 третьокласників.

Саме до реалізації нових підходів у розвитку творчого мислення учнів початкових класів практичним психологом м. Могилева-Подільського Думанською Г.І. розроблено розвивальну програму «Як чудово творчо мислити». Авторська програма чітко структурована. Тема роботи вдало підібрана, актуальна, відповідає запитам сьогодення, спрямована на задоволення потреб розвитку творчої особистості учня.

Програма складається з двох розділів. У першому розділі розглядається теоретичний аспект розвитку творчого мислення, його важливість для учнів початкової школи. У другому розділі описана тематика, структура та методика проведення п'ятнадцяти занять з елементами тренінгу для розвитку творчого мислення учнів початкових класів, зокрема третьокласників.

До кожного запропонованого заняття чітко продумані: тема, мета, завдання та обладнання. Всі заняття мають однакову структуру, вдало підібрані вправи та ігри на розвиток основних компонентів творчого мислення, розслаблення, привітання та рефлексію. Вправи та ігри відповідають віковим нормам учнів.

Всі заняття є завершеними, що дозволяє проводити їх як у комплексі, так і окремо. Матеріали, які містяться у програмі, цінні у застосуванні практичними психологами шкіл та педагогами, які цікавляться та займаються розвитком творчих здібностей, уяви, креативного мислення учнів у початковій школі.

Директор Гімназії

Вікторія КОНЧЕНКОВА

Анотація

розвивальної програми

«Як чудово творчо мислити»

Підготувала Думанська Галина Іванівна, практичний психолог Гімназії №2 м. Могилева-Подільського Вінницької області.

Задля розвитку творчої особистості учня упорядковано розвивальну програму, що забезпечить розвиток креативності, творчих здібностей, продуктивності, оригінальності, швидкості та гнучкості мислення учнів.

Ефективність психологічної допомоги дітям з розвитку творчих здібностей залежить від правильно підібраних форм та методів роботи щодо розвитку аналітико-синтетичних вмінь. Варто більш детально вивчати себе, пізнавати свої можливості та свідомо розвивати своє креативне мислення. Для психічного здоров'я сучасної особистості необхідна збалансованість мислительних операцій, тому, розвиваючи у дітей мислення, важливо не просто навчити їх стимулювати у себе мислительні дії, але й не боятися продукувати нові ідеї, які обов'язково будуть підвищувати пізнавальну активність, тренувати мозкову діяльність, креативність, яка так необхідна людині у сучасному світі.

Мета представленої програми полягає в тому, щоб сформувати в учасників освітнього процесу усвідомлене ставлення до власного творчого мислення, підняти інтерес до творчої діяльності, сформувати позитивне ставлення до навчальної діяльності, спонукати до продукування нових ідей, розвивати пошуковий інтерес.

Завдання:

1. Розвивати творчі здібності учнів, самостійність.
2. Розвивати креативність мислення: оригінальність, продуктивність, гнучкість.
3. Розвивати операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування.
4. Розвивати, увагу, уяву, пам'ять.
5. Збагатити словниковий запас учнів.
6. Формувати позитивне ставлення до своєї роботи та роботи інших членів групи.
7. Формувати адекватну самооцінку.
8. Виховувати інтерес до придбання нових знань, розвитку своїх умінь та навичок.

Організація занять

До збірки увійшли 15 занять з елементами тренінгу. Тривалість кожного заняття - 1 година. Частота занять - 2 рази в тиждень. Заняття розроблені для учнів 3-їх класів.

Заняття, які увійшли до збірки, можуть використовуватись практичними психологами та педагогами, які цікавляться розвитком творчого мислення

учнів початкових класів та прагнуть застосовувати у своїй роботі з учнями даної категорії запропоновані заняття.

Заняття можна проводити як у комплексі, так і окремо, оскільки кожне заняття має певну тему і є логічно завершеним.

Ключові слова: мислення, творчість, творче мислення, критичне мислення, креативність, оригінальність мислення, гнучкість мислення, нестандартне мислення, продукування нових ідей, пошуковий інтерес.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОГРАМИ

1.1 Вступ

«Найвище завдання будь-якої
творчості-
знайти незвичайне в
звичайному
і звичайне у фантастичному»
Дідро

Актуальність теми

Однією з найважливіших і складних проблем сучасної психологічної науки є проблема творчої обдарованості, або креативності (від англ. to create – творити, створювати). Феномен креативності є центральним предметом вивчення для такого напрямку психологічних досліджень, як психологія творчих здібностей. Проблема творчої обдарованості та розвитку творчих здібностей набуває надзвичайної ваги для українських психологів з огляду на те, без перебільшення, епохальне завдання, яке так гостро постало перед нашою країною на нинішньому етапі її розвитку: розробка та формування нового, адекватного сучасним реаліям наукового підходу до напрацювання засад організації різноманітних форм навчання й виховання та стимулювання пов'язаних з останніми процесів становлення і розвитку творчих особистостей – членів соціальної спільноти.

Особливої актуальності на сучасному етапі розбудови нашої держави набувають проблеми формування творчої особистості. Творча самореалізація у широкому розумінні є головним аспектом психічно здорової людини.

Одним з основних завдань нової української школи є розвиток творчої особистості учня, що вміє критично та нестандартно мислити у будь-яких ситуаціях та знаходити способи вирішення завдань творчо. Крім того, розвиток у школяра творчого способу мислення є соціальною необхідністю, що дозволяє йому адаптуватися до непередбачуваних обставин шкільного життя. З цією метою мають бути створені максимально сприятливі умови для прояву та розвитку здібностей і таланту дитини, для самовизначення і самореалізації. Життя висунуло суспільний запит на розвиток творчої особистості, здатної, на відміну від людини-виконавця, самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення.

Як доводить життя, в складних умовах, в умовах, що постійно змінюються, в стресових ситуаціях, які стали нашим сьогоденням, найкраще орієнтується, приймає рішення, працює людина творча, гнучка, креативна, здатна до генерування і використання нового (нових ідей, задумів, нових підходів, рішень).

Останнім часом зростає інтерес до процесу творчості. Якщо в деяких психічних процесах людині допомагають складні механізми (комп'ютери,

сканери, обчислювальні машини), то творчість не може бути формалізована і укладена в певну програму дій, не може бути механічною. Від творчості залежить науково-технічний прогрес і створення нового.

Творча самореалізація у широкому розумінні становить головну рису, невід'ємну характеристику психічно здорової людини. Так, за Маслоу, психічно здорова людина - це щаслива людина, яка живе у гармонії з собою, не відчуває внутрішнього розладу, любить навколишній світ, людей і творчо працює, реалізуючи свої здібності.

Механізм творчості не має віку: на 6 році життя стає активним і далі постійно набирає потужності; він закладений у нас природою, може так і залишитись «нерозкритою брунькою», якщо ця «брунька» була пригноблена несприятливими обставинами; вона не загине, вона існуватиме, але це буде всього лише нереалізована потенція.

Творчість відіграє надзвичайно важливу роль у житті дитини. Вона сприяє розвитку її уяви, мислення та емоційного інтелекту. Завдяки творчим заняттям дитина вчиться бачити світ з різних точок зору, знаходити нестандартні рішення та виражати свої почуття.

Проблема розвитку творчого мислення школярів є особливо актуальною у наш час. Неприпустимо, щоб навчання зводилось в основному лише до запам'ятовування і відтворення прийомів, дій, типових способів розв'язування завдань. Одноманітне, шаблонне повторення одних і тих же дій відвертає потяг до навчання. Діти позбавляються радості відкриття і поступово втрачають здатність до творчості. Основна мета школи полягає у формуванні в учнів вмінь керувати процесами творчості: фантазуванням, розумінням закономірностей, розв'язанням складних проблемних ситуацій.

Для розвитку креативних здібностей особистості дитини дорослий повинен поєднувати пізнавальну, пошукову активність та її ініціативу, створювати умови для розвитку креативних здібностей, використовувати різні форми, методи, прийоми, засоби діяльності, щоб створити атмосферу, яка сприяє появі нових ідей та думок, що допоможе дитині краще пристосуватись до світу, оточення, інших людей та до самого себе. Тобто, креативне мислення-це творче мислення, в якому людина шукає власне розв'язання проблеми, вміє бачити нові проблемні задачі, здатна висловити ідеї, нетрадиційно мислити, швидко розв'язувати проблемні ситуації, має гнучкість, швидкість, легкість, оригінальність мислення, розвинену інтуїцію.

Вміння критично мислити вважають найпотрібнішою навичкою майбутнього. Саме ця навичка допомагає учням аналізувати інформацію, доцільно використовувати набуті знання та обгрунтовувати свою думку. Діти вчаться висувати власні припущення, ставити влучні запитання і розрізняти факти та сумнівні гіпотези.

Критичне мислення — це складний ментальний процес, який починається із залучення інформації і закінчується прийняттям рішення.

Радикальні зміни, які відбуваються в сучасному освітньому середовищі акцентують увагу на необхідності:

- 1) виховання особистості мислячої, самостійної, творчої;
- 2) здатності працювати з інформацією впродовж життя: здобувати її, переробляти, застосовувати для свого розвитку і самовдосконалення, передавати її;
- 3) уміння спілкуватися повинно стати невід'ємною рисою кожної людини. Технологія розвитку критичного мислення допомагає здобувачам освіти не тільки засвоїти певний обсяг знань, а й сприяє розвитку його особистісних якостей.

Критично мислити це: проявляти допитливість; використовувати дослідницькі методи; ставити перед собою питання; здійснювати планомірний пошук відповідей; розкривати причини і наслідки фактів; сумніватися в загальноприйнятих істинах; формулювати власну точку зору і відстоювати її логічними доказами; дослухатися до аргументів опонента та логічно їх осмислювати.

Необхідні вміння для критичного мислення: застосовувати у суперечках аргументи; дивитися на старі ідеї з нової точки зору; відрізняти факти від припущень; розрізняти обґрунтовані і необґрунтовані оцінки; виділяти причинно-наслідкові зв'язки; бачити невідповідності і помилки в матеріалі, що вивчається.

1.2 Науково-методичне обґрунтування

Психологія творчого мислення відноситься до недостатньо вивченої та дослідженої проблеми, незважаючи на те, що здійснено значну кількість теоретичних та експериментальних досліджень як у загальній психології, так і в спеціальних її галузях, розроблено оригінальні методики експериментальних досліджень творчого мислення.

За оцінкою багатьох аналітиків і прогнозістів, наше століття відрізняється різким зростанням попиту на творчий потенціал людини, її здатність до самоорганізації, творчого самовираження. Сучасне життя потребує спеціалістів, здатних не лише володіти знаннями та вміннями, оперативно орієнтуватися в динаміці й інформаційному просторі, але й критично й творчо мислити. Тому однією з найактуальніших проблем сьогодення є розвиток і формування творчої, всебічно розвиненої особистості.

Феномен творчого потенціалу людини цікавив людство з прадавніх часів. Уже в Давніх Єгипті, Індії, Китаї, Греції були перші спроби виявити й описати психологічні властивості людської істоти, які суб'єктно уможлиблюють реалізацію нею тих чи інших творчих актів. У європейській філософсько-науковій традиції такі спроби виразно окреслюються в працях славетного давньогрецького мислителя Арістотеля. Згодом ця проблематика хвилювала багатьох європейських учених, зокрема іспанського медика епохи Відродження Хуана Уарте, який 1575 р. публікує працю «Дослідження здібностей до наук», де формулює теоретико-методологічні передумови формування в майбутньому психології обдарованості, у тому числі й психології творчої обдарованості. Наступна віха в еволюції поглядів на творчу обдарованість – це так звана «психологія здібностей» німецького вченого-енциклопедиста XVIII ст. Християна Вольфа. Проте все це було лише віддаленою прелюдією до розгортання широких і повнокровних психологічних досліджень обдарованості, які пов'язуються з ім'ям видатного британського вченого Френсіса Гальтона. Він уперше в європейській історії досліджує особистісні особливості власне людини науки в праці «Англієць у науці, його природа та виховання» (1874). А 1883 р. виходить у світ його «Дослідження людських здібностей та їх розвиток». Вважаючи, що з часів античної цивілізації людство перебуває на шляху деградації, він пропонує в середовищі людей змінити природний відбір на штучний. Згодом Гальтон висуває гіпотезу про зв'язок вираженості психічної властивості з імовірністю її прояву і таким чином створює теоретичні засади психометрики.

Підсумовуючи діяльність Гальтона, доречно виділити основні проблеми й методичні підходи, які стали підґрунтям психології здібностей як відповідної галузі наукової психології. Перша з таких проблем – визначення основних детермінант здібностей та їх розвитку. Єдиною значущою ланкою в цій детермінаційній системоструктурі, за Гальтоном, є взаємовідношення спадковості і середовища. Друга проблема – це проблема взаємозв'язку загальних і спеціальних здібностей. Гальтон вважав, що, вимірюючи характеристики продуктивності найпростіших елементарних психічних

процесів, можна встановити рівень творчої обдарованості людини. Цю ідею пізніше було спростовано результатами багатьох досліджень: зв'язок між творчою обдарованістю, інтелектом та елементарними пізнавальними здібностями є значно складнішим, ніж це видавалося в часи Гальтона. Нарешті, третя проблема, котра тісно пов'язана з попередньою, – це створення методів вимірювання здібностей, а в більш широкому контексті – проблема методів вимірювання психічних властивостей особистості.

Наступний етап розгортання цього напрямку психологічних досліджень характеризувався створенням так званих факторних моделей обдарованості, власне інтелектуально-пізнавальної обдарованості. Однією з перших була концептуальна модель К.Спірмена, висунута ним напочатку XX ст. Згідно з цією моделлю, інтелектуально-пізнавальна форма обдарованості, яка забезпечує (на рівні суб'єкта) успішність інтелектуального забезпечення здійснюваної діяльності, включає два базові фактори: загальний фактор (так званий “генеральний, або G-фактор”) і фактор, специфічний саме для даного виду діяльності (“відповідний, або S-фактор”). Спірмен доходить висновку, що роль G-фактора є максимальною під час розв'язування складних математичних задач і задач на поняттєве мислення і мінімальною при виконанні сенсомоторних дій. Згодом Спірмен приходить до створення ієрархічної трирівневої моделі інтелектуальної обдарованості: між факторами “G” і “S” він виділяє групові фактори лінгвістичних (вербальних), механічних та арифметичних здібностей.

Розвиваючи до певної міри підхід Спірмена до розуміння обдарованості, зі своїми моделями незабаром виступають інші визначні науковці-психологи – Р.Кеттелл і Л.Терстоун. Зокрема, Кеттелл виділив три типи інтелектуальних здібностей: загальні, парціальні і так звані “фактори операції”. Ці типи утворюють (де в чому аналогічно моделі Спірмена) відповідну ієрархію інтелектуально-пізнавальних здібностей. Фактори-операції в Кеттелла виступають певним аналогом S-факторів у Спірмена.

Зазначені моделі обдарованості були моделями обдарованості інтелектуально-когнітивної (у її широкому розумінні).

У середині XXст. в дослідженнях американського психолога Дж.Гілфорда фактично народжується сучасна психологія творчої обдарованості (психологія креативності). Досліджуючи інтелектуальні здібності людини, структуру її інтелекту, Гілфорд виділив два базові типи мислення: дивергентний і конвергентний. Дивергентний тип він пов'язав із породженням, продукуванням багатьох рішень проблемної ситуації на основі однозначних вихідних даних, вважаючи, що саме він є “серцевиною”, “ядром” творчої обдарованості, креативності. (До речі, термін “креативність” уведено в науковий обіг саме цим дослідником).

Спочатку Гілфорд виділив чотири основні параметри творчої обдарованості: 1) оригінальність – спроможність продукувати віддалені асоціації, незвичні відповіді; 2) семантична гнучкість – спроможність виділяти функцію об'єкта і пропонувати його нове застосування; 3)

семантична спонтанна гнучкість – спроможність продукувати різноманітні ідеї в нерегламентованій ситуації; 4) образна адаптивна гнучкість – спроможність змінювати форму відображуваного стимулу таким чином, щоб виявити в ньому нові ознаки й можливості для використання.

Згодом Гілфорд доходить висновку, що креативність, тобто творча обдарованість, характеризується шістьма основними параметрами: 1) здатністю до виявлення й формулювання проблем; 2) здатністю до генерування великої кількості ідей; 3) гнучкістю – здатністю до продукування найрізноманітніших думок; 4) оригінальністю – здатністю відповідати на подразники нестандартним способом; 5) здатністю вдосконалювати сприйманий (або маніпульований) об'єкт, додаючи певні деталі; 6) здатністю розв'язувати проблеми шляхом реалізації відповідних аналітико-синтетичних операцій. [3, 235-236]

Дещо інакше розвивалася психологія творчої обдарованості в радянській науковій традиції. У цьому контексті варто відзначити такі імена, як Б.Теплов (вивчення проблеми загальних здібностей), В.Шадриков (дослідження обдарованості як такої), Я.Пономарьов (вивчення творчої обдарованості у зв'язку з проблемою “внутрішнього плану дій” [17]), Д.Богоявленська (дослідження творчої обдарованості як інтелектуально-мотиваційної ініціативності, розробка методики так званого “креативного поля” [2]).

Згідно з Пономарьовим, у ситуації розв'язання творчих завдань основу успіху становить високорозвинена здатність здійснювати найрізноманітніші маніпуляції з образами, ідеями, поняттями на рівні свідомості, іншими словами – високий рівень розвитку внутрішнього плану дій, що виступає провідним компонентом психологічного механізму поведінки людини. “Здібності поділяються на загальні та окремі (спеціальні). Загальна здібність якраз і є те утворення, яке в ході експериментально-психологічного дослідження пов'язувалося нами з здатністю людини діяти “у внутрішньому плані”. Серед усіх диференційних характеристик ступінь інтелектуально-мотиваційного розвитку має вирішальне значення. На повноцінну творчу діяльність здатна людина, якій притаманна оптимально розвинена загальна здібність” [17].

В Україні активне й продуктивне вивчення феномена креативності пов'язується насамперед з іменами таких відомих психологів, як В.Моляко (дослідження формування та реалізації творчої обдарованості в діяльності у сфері техніки [14]), М.Холодна вивчає проблеми інтелектуальної обдарованості та її зв'язку з творчою обдарованістю [22]) та ін.

Останні розробки у сфері психології творчої обдарованості – це дослідження, започатковані в лабораторії психології здібностей і професійно важливих якостей Інституту психології РАН під керівництвом В.Дружиніна. Ключова ідея нинішнього етапу психологічних досліджень творчої обдарованості – виділення і принципове розведення в контексті явища креативності двох його основних метаформ, двох “іпостасей”: потенційної креативності і креативності актуальної [10].

Увага до цієї проблеми не послаблювалась у психолого-педагогічній науці протягом усього періоду її розвитку. Їй були присвячені дослідження видатних вітчизняних та зарубіжних психологів і педагогів, зокрема Л.С.Виготського, П.П.Блонського, Н.О.Менчинської, Г.О.Люблінської, М.М.Шардакова, Л.В.Занкова, В.В.Давидова, Г.С.Костюка...

Проблеми розвитку творчого мислення молодших школярів досліджують В. Біденко, А. Герасимчук, С. Доценко, О. Жигайло, Т. Кучай, О. Лоюк, С. Мешальський, Н. Міщенко В. Павленко та ін. Дослідники розкривають особливості та умови розвитку творчого мислення школярів, пропонують методики активізації та розвитку творчого мислення, а також методи стимулювання мислительної діяльності учнів.

У психолого-педагогічній літературі творча особистість розглядається як індивід, який володіє високим рівнем знань, має потяг до нового, оригінального. Основний показник творчої особистості – наявність творчого мислення та творчих здібностей, що співвідноситься із певним рівнем творчої діяльності особистості та є умовою її успішного виконання [1, с. 48].

Творче мислення молодшого школяра, як зазначає А. Горлова, передбачає: багатство ідей; нетрадиційність; гнучкість розуму; здатність ставити проблеми та їх вирішувати; гарну пам'ять; належний рівень допитливості; самостійність, ініціативність, наполегливість [3, с. 10]. Творче мислення учня пов'язують зі створенням нового оригінального продукту, з пошуком нових засобів діяльності. Розвитком творчої особистості потрібно керувати, оскільки існують чинники, що впливають на нього. До цих чинників безпосередньо відносять: умови, в яких формується дитина; середовище, що її оточує; характер навчальної діяльності [2, с. 12].

Узагальнення наукових праць надало змогу уточнити сутність творчого мислення школяра як активну цілеспрямовану діяльність, у процесі якої відбувається переробка наявної й нової інформації, відкидання зовнішніх, випадкових або ж несуттєвих елементів від основних, внутрішніх.

РОЗДІЛ II

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ПРОГРАМИ

2.1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Метою сучасної школи є забезпечення подальшого становлення особистості дитини, цілеспрямоване виявлення і розвиток творчих здібностей, формування вміння і бажання вчитися.

Творчі здібності особистості - це синтез її властивостей і рис характеру, які характеризують ступінь їх відповідності вимогам певного виду навчально-творчої діяльності і які обумовлюють рівень результативності цієї діяльності. Творчі здібності самі по собі не гарантують творчих здобутків. Для їх досягнення необхідний "двигун", який запустив би в роботу механізм мислення, тобто необхідні бажання і воля, потрібна "мотиваційна основа".

Творчість - це розумова й практична діяльність, результатом якої є створення оригінальних, неповторних цінностей, виявлення нових фактів, властивостей, закономірностей, а також методів дослідження і перетворення матеріального світу або духовної культури; найвищий рівень пізнання. Це процес розв'язання завдання, стан натхнення людини - спалах її енергетичного потенціалу, який розкриває межу невідомого, виокремлює його частину й перетворює його на відоме. Розрізняють наукову творчість, художню, літературну, педагогічну та інші види.

Пояснюючи свою позицію з питань творчості, відомий психолог Л.Виготський зазначав, що «творчою ми називаємо таку діяльність, яка створює щось нове, однаково, чи буде це створене творчою діяльністю будь-якою річчю зовнішнього світу або побудовою розуму, або почуття, яке живе та виявляється тільки в самій людині».

Творчість – педагогічно складний процес. У центрі його - уява, навколо неї задіяні інші психічні процеси: мислення, увага, пам'ять, які виявляються в тих знаннях, що є у людини. Уява доповнюється здібностями і вміннями, мотивами цілеспрямованої діяльності. І, безумовно, процес творчості може відбуватися лише за умови відповідного емоційного стану.

Мислення - це опосередковане та узагальнене сприйняття людиною предметів та явищ об'єктивної дійсності в їхніх істотних властивостях, зв'язках та відносинах. Мислення починає свій розвиток у процесі взаємодії дитини з усім, що її оточує. Розвиток мислення створює внутрішні умови для засвоєння знань та навичок, виховання розумових та творчих здібностей. Деякі дослідники навіть доводять, що не можна розмежовувати поняття мислення й мислення творче. Бо сам процес мислення однієї людини настільки своєрідний, загадковий, відмінний від мислення іншої людини, що завжди є актом творчим, незважаючи на його результати та наслідки. Інші спеціалісти в цій галузі вважають, що обов'язковими ознаками творчого мислення є оригінальні висновки, нестандартні відповіді, швидкість та доцільність дій, здатність висунути нові ідеї та гіпотези, здатність до спілкування, усвідомлення свого мислення, ефективність використання

колишнього досвіду, критичне ставлення, самостійність мислення, стійкість та глибина знань, вміння абстрагуватися та встановлювати нові зв'язки й співвідношення між об'єктами.

Здатність до творчого мислення формується та розвивається протягом усього життя людини, але найефективніше та найбурхливіше проходить цей розвиток у дитячому віці.

Молодший шкільний вік - найбільш сприятливий період для розвитку творчих здібностей учнів. Саме у цьому віці відбувається стрімкий розвиток процесів мислення та уяви. При цьому значну роль може відігравати школа (як ще 200 років тому писав Дантон "Після хліба для людей найголовніше - школа"). Саме в школі формується особистість, мала дитина перетворюється на самостійну та дорослу людину, якій потрібно знайти себе, визначити своє місце в світі, що неможливо без творчого мислення. Пізнаючи складний і великий світ, молодший школяр прагне самоутвердитися в ньому, виявити себе особистістю.

Загальні ознаки творчого мислення (за К. Торренсом)

1. Наявність новизни у результаті.
2. Оригінальність.
3. Уміння комбінувати з багатьма можливостями.
4. Уміння синтезувати і зв'язувати ідеї оригінальним шляхом.
5. Уміння шукати, ставити і вирішувати проблему.
6. Мотиваційна направленість дитини на здобуття нових знань.
7. Готовність до реалізації творчого потенціалу.
8. Гнучкість мислення.

У роботі з розвитку творчих здібностей, а саме фантазії, мислення, інтуїції, натхнення, доцільно в процесі навчання користуватися прийомами синтезування образів уяви, ознайомлення зі стратегіями творчого мислення, розвитку сенсорних здібностей та формування мовленнєвих умінь. Виходячи з цих потреб і розроблені заняття, які увійшли до збірки **«Як чудово творчо мислити»**.

Мета: розвиток творчих здібностей, креативності мислення, різних видів пам'яті, уяви, фантазії, уяви.

Завдання:

1. Розвивати творчі здібності учнів, самостійність.
2. Розвивати креативність мислення: оригінальність, продуктивність, гнучкість.
3. Розвивати операції мислення: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, абстрагування.
4. Розвивати увагу, уяву, пам'ять.
5. Збагатити словниковий запас учнів.
6. Формувати позитивне ставлення до своєї роботи та роботи інших членів групи.
7. Формувати адекватну самооцінку.

8. Виховувати інтерес до придбання нових знань, розвитку своїх умінь та навичок.

Принципи роботи під час занять:

1. Створення безпечного психологічного простору.
2. Відношення до дітей, ніби вони мають ті якості, які потрібно розвинути.
3. Позитивне налаштування учасників на роботу.
4. Позитивне підкріплення мислительних дій, наприклад, «У тебе все вийде», «Ти на правильному шляху», «Добре».
5. Розвиток самооцінки своїх вмінь: «А ти як думаєш?», «А тобі подобається?».
6. Порівняння досягнень кожного з його досягненнями.

Ключові слова: мислення, творчість, творче мислення, критичне мислення, креативність, оригінальність мислення, гнучкість мислення, нестандартне мислення, продукування нових ідей, пошуковий інтерес.

Методи розвитку творчого мислення під час занять:

1. Метод образного бачення - емоційно-образне дослідження об'єкта.
2. Метод символічного бачення-полягає у пошуку учнем зв'язків між об'єктом і його символом.
3. Метод придумування - це спосіб створення невідомого учням раніше продукту в результаті їхніх розумових дій.
4. Метод «Якби...» - учням пропонується скласти опис або намалювати картину про те, що відбудеться, якщо в світі щось зміниться.
5. Метод гіперболізування - збільшення або зменшення об'єкту пізнання, його окремих частин або якостей.
6. Метод аглютинації - учням пропонується з'єднати якості, що в реальності не поєднуються.
7. Метод емпатії - «переймання» людини станом іншого об'єкта.

Організація занять

До збірки увійшли 15 занять з елементами тренінгу. Тривалість кожного заняття - 1 година. Частота занять - 2 рази в тиждень. Заняття розроблені для учнів 3-їх класів.

Заняття можна проводити як у комплексі, так і окремо, оскільки кожне заняття має певну тему і є логічно завершеним.

Опис вимог до спеціаліста, який впроваджує програму:

Заняття, які увійшли до збірки, можуть використовуватись практичними психологами та педагогами, які цікавляться розвитком творчого мислення учнів початкових класів та прагнуть застосовувати у своїй роботі з учнями даної категорії запропоновані заняття.

Основними вимогами до спеціаліста, який впроваджує програму, є знання вікових особливостей дітей та практичні навички щодо роботи з дітьми відповідної категорії. Бажано вдало використовувати вправи на розвиток творчого мислення, комунікативні техніки, техніки на релаксацію, рефлексію. Спеціаліст повинен володіти професійно важливими навичками: вміти

спиратися на актуальний рівень розвитку і потенційні можливості дітей; робити позитивний прогноз подальшого розвитку; володіти технікою встановлення довірливих відносин на основі безоціночних суджень і прийняття дітей такими, якими вони є; вміти організувати зворотній зв'язок; уникати нав'язування своїх життєвих ідей, вміло сприяти продукуванню творчих ідей учнями.

Перелік матеріалів та обладнання для реалізації програми:

- стікери
- олівці
- ручки
- маркери
- аркуші паперу формату А4
- малюнки
- казкові герої
- ТЗН
- скотч
- демонстраційний матеріал
- роздатковий матеріал

Очікувані результати:

- Більш високий (порівняно з результатами вступного діагностування) рівень розвитку творчих здібностей, а саме продуктивності, гнучкості, оригінальності мислення;
- Зростання інтересу дітей до творчої діяльності.

Апробацію програми проведено

з 16.02.2024р. по 26.04.2024р. в Гімназії №2 м. Могилева-Подільського Вінницької області.

2.2 ТЕМАТИКА РОЗВИВАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Тема занять	Перелік ігор та вправ до заняття
1.	Давайте познайомимось	Знайомство. Означення. Посмішка. Історії з торбинки.
2.	Школа моєї мрії	Привітання. Кола на воді. Водоспад. Школа моєї мрії. Я хочу сказати тобі...
3.	Яка чудова наша рідна мова	Привітання по – особливому. Складання з букв повнозначних слів. Приємний дотик. Три слова. Прощання по – особливому.
4.	У царстві чарівних слів	Компліменти. Складання слів. Подорож на хмарі. Дивна пригода. Ланцюжок чарівних слів.
5.	Цей загадковий світ тварин	На кого схожий я? Дресирований ведмідь. Що було б, якщо... Неіснуюча тварина. Мені було..., тому що...
6.	Друзі серед птахів	Продовж речення. Фантастичні гіпотези. Міні – фантазія. Крапки. Мені було..., тому що...
7.	У квітковому царстві	Продовж речення. Виведення наслідків. Міні – фантазія. Малюнок в кілька рук. Букет із квітів.
8.	Подорож до королівства казок	Інтерв'ю. Геометричний конструктор. Стежинка. Королівство казок. Приємні слова.
9.	Творимо казку	Комплімент. Малюнок у дві руки. Подорож до Диво – острова. Диво – острів. Мікрофон.
10.	У звичному незвичне	На що схожий твій настрій? Фантастичні гіпотези. Речі, що дарують радість. Неіснуючий прилад. Подаруй тепло свого серця.
11.	Майбутні винахідники	Позитивна енергія. Перетворення. Яскраві промені сонця. Показуха. Мені зараз..., тому що... .
12.	Креативний директор	Хобі. Реклама. Закони реклами. Щасливий день. Передай мікрофон.
13.	У ролі чарівників	Уявний подарунок. Чарівна сітка. Дизайнер. Чарівне до побачення.
14.	Акторські здібності	Улюблений мультфільм. Вживання в образ. Оплески. Пантоміма. Мені вдалось..., тому що... .

15.	Професії і моє майбутнє	Я мрію стати... . Використання предметів. Міні – фантазія. Я через 20 років. Знайди відповідь.
------------	--------------------------------	--

2.3 СТРУКТУРА РОЗВИВАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

№ п/п	Назва завдання	Мета завдання	Тривалість
1.	Привітання, знайомство	Налаштування на роботу, створення позитивної атмосфери	10 хв.
2.	Повідомлення теми і мети заняття	Зацікавлення, мотивація до роботи	5 хв
3	Вправа на розвиток основних компонентів творчого мислення	Розвиток окремих компонентів творчого мислення	10 хв
4	Вправа на розслаблення, зняття втоми	Відпочинок, зняття напруження, втоми	10 хв
5.	Вправа на розвиток основних компонентів творчого мислення	Розвиток окремих компонентів творчого мислення	15 хв
6.	Вправа на рефлексію, підведення підсумків	Підведення підсумків заняття, рефлексія	10 хв

2.4 КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ

ЗАНЯТТЯ 1

Давайте познайомимось

Мета: познайомити дітей одне з одним, спонукати їх до творчості, піднімати інтерес до творчої діяльності, розвивати позитивне самосприйняття та сприйняття один одного.

Завдання: розвивати вміння відверто розповідати про себе, працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: канцтовари: папір, олівці, стікери, демонстраційний матеріал.

Хід заняття

-Доброго дня, дорогі діти! Сьогодні ми розпочнемо з вами незвичайні заняття, на яких ми з вами будемо грати, фантазувати, творити, перетворювати, малювати, інсценізувати... А робота наша нагадуватиме спілкування друзів. Протягом занять ми будемо дякувати один одному за роботу. На наших заняттях дозволяється вільно висловлювати свою думку, допомагати один одному, відстоювати свою думку, працювати за бажанням... А я буду просто старшим помічником, який допоможе вам у роботі (дасть пораду, допоможе вийти зі скрутного становища, буде організатором і учасником подій...).

1. Вправа «Знайомство»

Мета: знайомство, самопрезентація.

- Я дуже рада нашій з вами зустрічі. Для того, щоб краще познайомитися, я пропоную вам доповнити такі речення: «Мене звуть... . Мені подобається... . Я мрію... .»

2. Повідомлення теми і мети заняття

— Коли ми знайомилися, ми намагалися доповнити речення, використовуючи свою здатність творити, придумувати. Тема нашого заняття: «Давайте познайомимось».

Завдання, які стоять перед нами:

- працювати творчо, активно;
- продукувати нові ідеї;
- вдосконалювати свої особисті творчі якості.

3. Вправа «Посмішка»

Мета: створення гарного настрою у групі.

— Сядьте зручніше і закрийте очі. Зробіть три глибокі вдихи і видихи... Уявіть собі, що ви бачите перед собою красиве сонечко на малюнку, рот у якого розтягнувся у широкій посмішці. Тепер знову вдихніть, затримайте дихання і спробуйте усміхнутися так, як сонечко. Відчуйте усмішку у всьому своєму тілі, відчуйте радість всіма його клітинками. Вам стало спокійно, радісно, безтурботно. Це відчуття ви зможете пригадати тоді, коли захочете. Тепер трохи потягніться, випряміться. Розплющіть очі і знову опиніться в нашій кімнаті.

4. Вправа «Означення»

Мета: розвиток продуктивності мислення та позитивної самооцінки.

- Пропоную вам знайти собі очима пару. Сядьте біля того, кого ви обрали. А тепер спробуйте знайти якомога більше слів-означень, які б характеризували вашого товариша. Спробуйте скласти невелику розповідь про нього, використовуючи ті слова-означення, які ви придумали.

5. Вправа «Історії з торбинки»

Мета: розвиток уяви, швидкості та гнучкості мислення.

— Я принесла вам торбинку, в якій багато різноманітних речей. Кожен з вас може один раз засунути туди руку і що-небудь дістати. А зараз кожен з вас спробує придумати історію, яка трапилася з вашим предметом. На виконання цього завдання ви маєте.

6. Вправа «Посмішка по колу»

Мета: підсумок заняття, рефлексія.

— Сьогодні ми спробували ще ближче познайомитися один з одним, відчули на собі посмішку сонця, говорили один одному приємні слова, а зараз я пропоную передати посмішку по колу товаришу, який сидить поряд, і разом з посмішкою передати тепло свого серця.

ЗАНЯТТЯ 2

Школа моєї мрії

Мета: розвивати творчі здібності учнів, продуктивність та оригінальність мислення, словниковий запас; виховувати позитивне ставлення до навчальної діяльності.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: демонстраційний та роздатковий матеріал, карточки для об'єднання у групи та пари; чисті аркуші паперу, ручки, прості та кольорові олівці.

Хід заняття

1. Вправа «Привітання»

Мета: створення позитивного настрою, налаштування на роботу.

-Будь-яка зустріч починається з привітання. Я пропоную вам також привітатися з кимось із своїх товаришів, сказати щось оригінальне, цікаве і приємне. Кожен наступний вітається з кимось іншим, поки всі учасники не отримають слова вітання.

2. Повідомлення теми і мети заняття

— Дорогі діти! Тема нашого сьогоднішнього заняття цікава і близька кожному з нас. Ми поведемо мову про школу вашої мрії, можливо, вона схожа на нашу гімназію, а можливо — інша.

Завдання, які стоять перед нами:

- працювати творчо, оригінально та продуктивно;
- використовувати свої попередні знання, уміння і навички;
- продукувати нові ідеї;
- цінувати свою роботу та роботу товаришів.

3. Вправа «Кола на воді»

Мета: розвиток творчої уяви та розширення словникового запасу.

Коли у воду кинеш камінь, від нього по воді ідуть кола. Так само і слово може підштовхнути до багатьох асоціацій, викликати різні порівняння, спогади, уявні образи. Сьогодні ми будемо працювати зі словом «школа».

1. Підберіть за 1хв. якомога більше слів на початкову літеру слова «школа». Підрахуйте результат.
2. Підберіть за 1 хв. якомога більше слів, які б починалися на «шк».
3. Підберіть за 1 хв. якомога більше рим до слова «школа».
4. Розмістіть букви слова «школа» в стовпчик і запишіть слова на відповідну букву, які мають якесь відношення до школи. Можна поєднати ці слова в речення. А можна скласти невелику розповідь з тими словами, які ви використали.

4. Вправа «Водоспад»

Мета: розслаблення, відпочинок.

— Сядьте зручніше і закрийте очі. Два-три рази глибоко вдихніть і видихніть. Починаємо вправу: «Уяви собі, що ти стоїш біля водоспаду. Але це не звичайний водоспад. Замість води, в ньому вниз падає м'яке біле світло. Тепер уяви себе під цим водоспадом і відчуй, як це прекрасне біле світло пробігає по твоїй голові, тече по твоїх плечах, потилиці і допомагає їм стати

м'якими і розслабленими. Біле світло стікає з твоєї спини, і ти помічаєш, як у спині зникає напруга, а світло тече по твоїх грудях, по животі. Це дозволяє тобі відчувати себе дуже розслаблено і приємно. Хай світло тече також по твоїх руках, по долонях, пальцях, спускається до твоїх ніг. Цей дивний водоспад із білого світла обтікає все твоє тіло. Ти відчуваєш себе абсолютно спокійно та безтурботно, розслабляєшся та наповнюєшся свіжими силами.... Тепер подякуй цьому водоспаду світла за те, що він тебе так чудово розслабив... Трохи потягнися, випрямися і розплющ очі.

5. Вправа «Школа моєї мрії» (робота в групах)»

Мета: розвиток творчого мислення, вміння співпрацювати в групі.

— Зараз я пропоную вам об'єднатись у групи. Кожна група отримує завдання: створити малюнок, твір на тему «Школа моєї мрії». Враховуйте думки всіх учасників групи. Працюйте дружно, продуктивно. (Після закінчення роботи група презентує свої роботи).

6. Вправа «Я хочу сказати тобі...»

Мета: підведення підсумків заняття.

— Всі ви сьогодні чудово працювали, тому я хочу, щоб ми подякували один одному за цікаву роботу.

Подумайте і скажіть слова подяки своєму товаришу справа, продовживши речення: «Я хочу сказати тобі...».

ЗАНЯТТЯ 3

Яка чудова наша рідна мова!

Мета: розвивати продуктивність, швидкість та гнучкість мислення; розширювати словниковий запас учнів; виховувати любов до рідної мови.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: картки для об'єднання у пари та групи, канцелярське приладдя, демонстраційний матеріал.

Хід заняття

1. Вправа «Привітання по-особливому»

Мета: створення позитивної атмосфери, налаштування на роботу.

— Будь-яка робота починається з привітання. Я також пропоную вам привітатися зі всіма присутніми, але по-особливому, не так, як інші. Продумайте, як саме ви хочете привітатися так, щоб було цікаво і весело.

2. Повідомлення теми і мети заняття

— Виконуючи першу вправу, ми змогли переконатися, що одне і те ж можна сказати по-різному. Це завдяки багатству нашої рідної мови. Отже, тема нашого сьогоднішнього заняття «Яка чудова наша рідна мова!».

Завдання, які стоять перед нами:

- працювати творчо, продуктивно;
- вміло використовувати свої знання;
- вдосконалювати свої вміння.

3. Вправа «Складання з букв повнозначних слів»

Мета: розвиток швидкості, продуктивності творчого мислення та збагачення словникового запасу.

- Використовуючи наступну вправу, ми спробуємо довести, що мова наша багата і чудова. Перед вами літери українського алфавіту. Ваше завдання — скласти якомога більше слів-іменників, використовуючи лише ті літери, які я вам запропонувала. Працювати треба швидко і продуктивно.

4. Вправа «Приємний дотик»

Мета: відпочинок, створення позитивного настрою.

— Сядьте зручно, закрийте очі і спробуйте прислухатися до моїх слів, уявити те, про що я буду говорити. Уявіть собі, що ви знаходитесь у найприємнішому для вас місці, вас оточують речі, які для вас найцінніші, ви чуєте найприємніші голоси, відчуваєте найніжніший дотик. Це може бути легенький вітерець, яскравий теплий сонячний промінчик, м'яка пухнаста сніжинка чи лагідна мамина долоня, щире батькове слово. Вам спокійно і затишно. Це відчуття ви берете з собою, намагаєтеся його запам'ятати і повертаєтеся до нашої кімнати. А тепер спробуйте описати словами те, що ви відчули.

5. Вправа «Три слова»

Мета: розвиток відтворюючої та творчої уяви, продуктивності мислення.

— Я пропоную вам з трьома словами, які я запропоную, скласти якомога більше речень, в яких би були всі ці три слова. Дуже добре було б, якби у вас вийшла ціла зв'язна розповідь. Слова можна ставити в різних формах. Пропоновані слова: *мова, мріяти, людина*.

6. Вправа «Прощання по-особливому»

Мета: підведення підсумків заняття.

— Розпочинали ми наше заняття з особливого привітання, а зараз я пропоную вам знайти особливі слова і подякувати за роботу на сьогоднішньому занятті своєму товаришу, який знаходиться праворуч.

ЗАНЯТТЯ 4

У царстві чарівних слів

Мета: розвивати творче мислення учнів: продуктивність, оригінальність, гнучкість; розвивати навички культурної поведінки; виховувати доброзичливість, людяність, гарні манери.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: демонстраційний та роздатковий матеріал, карточки для поділу на групи та пари; чисті аркуші паперу, ручки, прості та кольорові олівці.

Хід заняття

1. Вправа «Компліменти»

Мета: налаштування на роботу, створення позитивної атмосфери.

Діти стають у коло, беруться за руки. Дивлячись сусідові в очі, потрібно сказати йому кілька добрих слів, за щось похвалити його. Він, у свою чергу, повинен подякувати і сказати комплімент своєму сусідові. Комплімент, як і подяка, має бути оригінальним.

2. Повідомлення теми і мети заняття

— Дорогі діти! Ми не випадково розпочали наше заняття з виконання вправи «Компліменти». Сьогодні ми помандруємо з вами до царства чарівних слів. Запросила нас туди фея Ввічливість. Візьміть з собою гарний настрій.

Завдання, які стоять перед нами:

- працювати творчо, оригінально та продуктивно;
- вдосконалювати свої навички культурної поведінки;
- бути активними, доброзичливими;
- цінувати людей, які поряд.

3. Вправа «Складання слів»

Мета: розвиток творчого мислення, його продуктивності.

— Перш, ніж запросити вас до Царства чарівних слів, фея Ввічливість хоче побачити, чи вмієте ви працювати творчо. Оскільки в цьому царстві живуть слова, вона просить вас скласти якомога більше повнозначних слів із букв слів:

- «комплімент»;

- «Ввічливість»;
- «доброзичливість».

4. Гра «Подорож на хмарі»

Мета: відпочинок, розслаблення.

- Сядьте зручніше і закрийте, будь ласка, очі. Два-три рази глибоко вдихніть і видихніть... Починаємо гру: «Фея Ввічливість запрошує вас у подорож до її царства на хмарці. Стрибни на м'яку пухнасту хмарку, схожу на м'яку гору з пухких подушок. Відчуй, як твої ноги, спина, все тіло зручно розташувалися на цій великій хмарній подушці. Тепер починається подорож. Твоя хмара поволі піднімається в синє небо. Ти відчуваєш, як вітер обвіває твоє обличчя. Тут, високо в небі, все спокійно і тихо. Хай твоя хмара перенесе тебе зараз у таке місце в цьому царстві, де ти будеш щасливий. Постарайся в думках «побачити» це місце якомога більш точно. Тут ти відчуваєш себе абсолютно спокійно і щасливо, тут може відбутися щось чудове і чарівне...Запам'ятай цю пригоду.

Тепер ти знову на своїй хмарі, і вона везе тебе назад, на твоє місце у нашій кімнаті. Зійди з хмари і подякуй їй за те, що вона так добре тебе покатила... Тепер простеж, як вона повільно розтане у повітрі... Потягнися, випрямися і знову будь бадьорий і уважний».

5. Вправа «Дивна пригода»

Мета: розвиток творчих здібностей.

— Кожен з вас побував в одному з куточків Царства чарівних слів, пережив чудову, цікаву пригоду. Зараз ви маєте можливість описати цю пригоду і розповісти про неї своїм товаришам та феї.

6. Вправа «Ланцюжок чарівних слів»

Мета: підведення підсумків.

— Зараз я пропоную вам попрощатися з Феєю Ввічливість і подарувати їй на прощання чарівне слово, не повторюючись.

ЗАНЯТТЯ 5

Цей загадковий світ тварин

Мета: розвивати продуктивність та гнучкість мислення; спонукати дітей до активної творчої діяльності; виховувати любов до тварин.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: олівці, папір, матеріали для роботи.

Хід заняття

1. Вправа «На кого схожий я?»

Мета: налаштування на роботу, розвиток навичок порівняння та співставлення.

— Для того, щоб ближче познайомитися і налаштуватися на роботу, я пропоную вам подумати, на яку тваринку ви схожі або хотіли б бути схожим, і чому, та продовжити таку фразу: «Я схожий на ..., тому що... ..»

2. Повідомлення теми і мети заняття

— Я не випадково заговорила з вами про наших менших друзів — тварин. Саме про них ітиме мова на нашому занятті, яке має назву «Цей загадковий світ тварин».

Завдання, які стоять перед нами:

- працювати творчо, продуктивно;
- бути активними;
- вдосконалювати свої особисті творчі якості.

3. Вправа «Дресирований ведмідь»

Мета: розвивати продуктивність та гнучкість мислення.

— Ви вмієте швидко думати? Візьми олівець і папір і поміркуй — навіщо тобі може знадобитися дресирований ведмідь? Може, для того, щоб носити твій портфель чи охороняти дім? У вас є три хвилини, щоб придумати і записати якомога більше ідей. Не потрібно вибирати «хороші» і «погані», головне, щоб їх було якомога більше.

А зараз ви будете працювати в групах. Складіть спільний список, використовуючи ідеї всіх членів групи. Можете також спільними зусиллями доповнити ваш список.

1. Гра « Що було б, якщо...»

Мета: розвиток творчих здібностей, розслаблення.

— Я хочу запропонувати вам цікаву гру. Зараз ви матимете змогу перетворитися на тваринку, ту, яку ви хочете. Виберіть для себе, ким ви хочете бути. Ви — тваринка, яку ви вибрали, тому можете рухатися так, як вона, вимовляти ті ж звуки, поводитися так само. Для цього ви можете використовувати всю класну кімнату. Спробуйте відчувати задоволення, радість, спокій, адже ви робите те, чого вам найбільше хочеться. Запам'ятайте ці приємні відчуття. Дякую вам і прошу повернутися на свої місця, взявши з собою приємні відчуття.

2. Вправа «Неіснуюча тварина»

Мета: розвиток творчих здібностей учнів.

— Я пропоную вам побути у ролі творців і створити в своїй уяві, а потім і на папері, неіснуючу тварину, назвіть її неіснуючим ім'ям. Ви можете описати її, а можете і намалювати. На виконання цього завдання у вас є

6. Вправа «Мені було..., тому що...»

Мета: підведення підсумків, рефлексія.

— На завершення заняття, пропоную вам пригадати все, що ми сьогодні робили, згадати свої відчуття, думки, враження і продовжити фразу: «Мені було..., тому що...».

ЗАНЯТТЯ 6

Друзі серед птахів

Мета: розвивати оригінальність та гнучкість мислення; спонукати дітей до продукування нових ідей; виховувати пошуковий інтерес, любов до птахів.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: олівці, папір, матеріали для роботи, демонстраційний та роздатковий матеріал.

Хід заняття

1. Продовж речення

Мета: привітання, налаштування на роботу.

— Я пропоную вам продовжити речення: «Якби я був(ла) пташкою, я би був(ла)...».

2. Повідомлення теми і мети заняття

- Сьогодні ми з вами будемо говорити про наших пернатих друзів-птахів.

Я закликаю вас:

- працювати гнучко, продуктивно та оригінально;
- продукувати нові ідеї;
- вдосконалювати свої пошукові здібності.

3. Вправа «Фантастичні гіпотези»

Мета: розвиток гнучкості та оригінальності мислення.

— Всі ви спробували себе відчувати на кілька хвилин птахами. Комусь можливо, сподобалось. А зараз я пропоную вам поміркувати і висловити свої припущення на таку тему:

«Що буде, якщо птахи зникнуть?».

Припущень має бути якомога більше. Неправильних відповідей не може бути, вони мають бути оригінальні і цікаві.

4. Міні-фантазія

Мета: розслаблення, відпочинок.

— Зараз ми з вами спробуємо розслабитися, відпочити і помріяти. Сядьте зручно, так, як вам хочеться. Заплющіть очі, розслабтеся і уявіть себе пташкою, яка літає високо в небі. Можливо, це лелека, а може — чайка, синичка чи орел. Ви відчуваєте приємний подих вітру, адже мчите йому назустріч, відчуваєте легкість і спокій, адже ви вільні, щасливі, бо маєте змогу побувати там, де найбільше хочете, в будь-якому куточку нашої планети. Вам добре і легко. Запам'ятайте це відчуття. Спробуйте повернутися в нашу класну кімнату з цими відчуттями.

5. Вправа «Крапки»

Мета: розвиток творчих здібностей.

— Візьміть, будь ласка, аркуш паперу і зобразіть на ньому за допомогою 20 крапок пташку. Тепер поміняйтеся аркушами зі своїм сусідом. З'єднайте крапки так, щоб вийшло зображення пташки. Тепер поверніть малюнок власнику, який може розмалювати його, доповнити, дати йому назву, скласти невелику розповідь про свого героя. На виконання цього завдання.

6. Вправа «Мені було..., тому що...»

Мета: підведення підсумків.

Я пропоную пригадати, що ми робили сьогодні на занятті, і доповнити фразу: «Мені було..., тому що...».

ЗАНЯТТЯ 7

У квітковому царстві

Мета: розвивати оригінальність та продуктивність мислення; спонукати дітей до активної творчої діяльності; виховувати любов до прекрасного.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: олівці, папір, матеріали для роботи, малюнки.

Хід заняття

1. Вправа «Продовж речення»

Мета: знайомство, налаштування на роботу.

- Я пропоную вам продовжити речення: «Якби я був(ла) квіткою, я би був(ла)...».

2. Повідомлення теми і мети заняття

— Як ви вже напевно здогадалися, поведемо ми сьогодні мову про квіти. Вони різні за кольором та формою, цвітуть в різні пори року та в різних куточках нашої планети. Але всі вони милують наше око, дарують нам

хвилини приємного спілкування з прекрасним. То ж, запрошую вас до царства квітів, бо саме така тема нашого сьогоднішнього заняття.

Завдання, які ми спробуємо вирішити:

- працювати творчо, продуктивно та оригінально;
- бути активними;
- вдосконалюватися як особистість.

3. Вправа «Виведення наслідків»

Мета: розвиток оригінальності, продуктивності мислення та вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

— Напевно, нам важко уявити наше життя без квітів. Та я пропоную вам пофантазувати і придумати якомога більше оригінальних відповідей на такі запитання: «Що трапиться, якщо перестануть цвісти квіти? Що трапиться, коли квіти стануть безбарвними? Що трапиться, коли квіти оживуть?». Виконувати це завдання ви будете в групах. Працюють усі члени групи і приймаються до уваги всі варіанти відповіді на поставлене запитання.

4. Вправа «Міні-фантазія»

Мета: розслаблення, відновлення сил.

— Сядьте зручно, розслабтеся, я хочу запропонувати короткий, проте, приємний відпочинок. Вдихніть, будь ласка, глибоко три рази... Тепер уяви собі, що ти — чарівна квітка, яка росте в чудовому куточку, сонце голубить твої пелюстки, а легенький вітерець лоскоче рум'яне обличчя. Квітка весело радіє життю, їй приємно і затишно від того, що вона гарна, щаслива, поряд з нею ті, хто їй потрібен. Вона насолоджується своїм життям, милується всім, що навколо неї. Ці приємні почуття переповнюють її. Вона намагається зберегти їх у собі.

5. Вправа «Малюнок у кілька рук»

Мета: розвиток творчих здібностей та вміння реалізовувати свої фантазії.

— А зараз я пропоную ваші міні-фантазії перетворити в реальність. Пропоную кожному ще раз уявити квітку, в яку ви перетілювалися. Зараз ви будете її малювати, але не самі. Кожен з вас малює один елемент задуманої вами квітки. Свій аркуш передаєте сусідові справа. Він повинен домалювати свій елемент, відштовхуючись від того, що зобразили ви. Так працюємо доти, доки ваш малюнок не повернеться до вас. Тоді ви повинні дати назву цій квітці і описати її.

6. Вправа «Букет із квітів»

Мета: підведення підсумків, рефлексія.

— Зараз я пропоную стати в коло всім учасникам заняття. Ми спробуємо створити букет із квітів. Кожен учасник кладе до букету свою улюблену квітку, при цьому описуючи її.

ЗАНЯТТЯ 8

Подорож до королівства казки

Мета: розвивати творчі здібності дітей засобами гри; спонукати дітей до активної творчої діяльності; виховувати чуйність і доброзичливість.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: геометричний конструктор «Чарівне яйце», олівці, малюнки казкових героїв, папір.

Хід заняття

1. Вправа «Інтерв'ю»

Мета: створення позитивної атмосфери для роботи в групі.

— Дорогі діти! До нас сьогодні завітала чарівна Жар-птиця. Вона хоче з вами познайомитися. Ваше завдання — взяти інтерв'ю у свого товариша, а потім розповісти про нього Жар-птиці. *Запитання для інтерв'ю:*

1. Ваша улюблена казка.
2. Ваш улюблений казковий герой.

2. Повідомлення теми та мети заняття

Жар-птиці дуже сподобалися ви, тому вона запросила нас у подорож до королівства казки.

Завдання, які стоять перед нами:

- працювати творчо, швидко, продуктивно;
- бути активними, доброзичливими;
- вдосконалювати свої особисті якості.

3. Вправа «Чарівне яйце» (робота з геометричним конструктором)

Мета: розвиток просторової уяви, швидкості та продуктивності мислення.

- Перш, ніж вирушити в подорож до казкового королівства, Жар-птиця хоче переконатися, що ви вмієте творчо працювати. У кожного з вас є на партах по 10 геометричних фігур, які разом складають «чарівне яйце». З цих частин також можна скласти різноманітні силуети. Ваше завдання - за допомогою цих геометричних фігур скласти зображення казкових героїв, які є у вас на партах. Працюємо швидко, але правильно.

4. Вправа «Стежинка»

Мета: відпочинок, зняття напруження.

— Нашій гості сподобалося ваша робота, тому вона пропонує вам відправитися в мандрівку до казкового королівства. Ця мандрівка непроста, адже на шляху нам будуть зустрічатися різноманітні перешкоди, які ми

повинні долати. Ці перешкоди уявні. Коли на нашому шляху будуть траплятися калюжі, ми їх будемо перестрибувати, коли нам зустрінуться повалені дерева — ми їх переступатимемо. А болотяною місцевістю будемо йти обережно, перестрибуючи з купки на купку. Отже, вирушаємо в мандрівку.

5. Вправа «Королівство казок»

Мета: розвиток творчих здібностей учнів шляхом створення нового на основі попереднього досвіду.

- Ось ми і прибули до казкового королівства. У ньому живе багато казкових героїв. Ось вони (демонструю малюнки казкових героїв). Всі ці герої живуть в одному королівстві. Хтось працює кухарем, хтось продавцем. Ваше завдання — скласти казкову історію, в якій би всі казкові герої почали взаємодіяти в уявних подіях і ролях. Однак, у своїх діях вони повинні дотримуватися казкового характеру героя.

6. Вправа «Приємні слова»

Мета: розвивати продуктивність мислення та підвести підсумок заняття.

— Пропоную вам подякувати Жар-птиці за запрошення. Вона, як і всі ми, дуже любить, коли їй говорять приємні слова. Завдання для вас — протягом 3хв. придумати якомога більше слів-означень для нашої гості. (Діти придумують, а потім по черзі називають).

— Жар-птиця щиро дякує вам за приємні слова і просить частіше говорити їх.

ЗАНЯТТЯ 9

Творимо казку

Мета: розвивати творчі здібності учнів, продуктивність та оригінальність мислення; виховувати позитивне ставлення до своєї роботи та роботи товаришів.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: демонстраційний та роздатковий матеріал: картки для поділу на групи та пари; чисті аркуші паперу, ручки, прості та кольорові олівці.

Хід заняття

1. Вправа «Компліменти»

Мета: налаштування на роботу, створення позитивної атмосфери.

Діти стають у коло, беруться за руки. Дивлячись сусіду зліва в очі, потрібно сказати йому кілька добрих слів, за щось похвалити його. Він, у свою чергу, повинен подякувати і сказати комплімент своєму сусідові. Комплімент, як і подяка, мають бути оригінальними.

2. Повідомлення теми і мети заняття

— Дорогі діти! Всі ви, без сумніву, дуже любите казки, знаєте їх дуже багато. Тема сьогоднішнього нашого заняття — «Творимо казку». Як ви зрозуміли, ми будемо, використовуючи свої знання, уміння і навички, творчість, оригінальність та продуктивність мислення, вчитися творити казку.

Завдання, які стоять перед нами:

- працювати творчо, оригінально та продуктивно;
- використовувати свої попередні знання, уміння і навички;
- бути активними;
- цінувати свою роботу та роботу товаришів.

3. Вправа «Малюнок у дві руки»

Мета: розвивати вміння узгоджувати свої дії в процесі виконання спільного завдання.

- Неможливо уявити казку без казкових героїв. Тому завдання для вас — створити казкового героя. Для цього вам потрібно знайти собі пару. Візьміть, будь ласка, зі стола по одній геометричній фігурі: дівчата — ромб, а хлопці - трикутник. Прочитайте уважно, що там написано, і спробуйте знайти собі пару. Ті, що знайшли собі пару, займайте столи. Кожен з вас повинен задумати казкового героя, якого він хотів би намалювати. Але малювати ви будете в парі свого героя по черзі. У вас має вийти один казковий герой, який матиме риси обох задуманих вами героїв. Дайте йому назву.

Бажаю вам усім успіху. На виконання цього завдання ви маєте п'ять хвилин.

4. Вправа на розслаблення «Подорож до Диво-острова»

— Ви чудово впоралися з завданнями, втомилися, тому я пропоную вам розслабитися і вирушити в подорож. Сядьте зручно, так, як вам добре. Закрийте очі. Ми з вами вирушаємо в дивовижну подорож до чудового місця, яке знаходиться далеко в океані. Його назва - Диво-острів. Живуть тут різноманітні казкові герої, відбуваються різноманітні дива. Побувавши тут, ви стали свідками багатьох див, зустріли героїв, які до цього часу існували лише у ваших мріях. Ви відчули захоплення, радість, піднесення. Але все колись закінчується. Приходить час повертатися. Та з собою ви берете захоплюючі спогади і чудовий настрій.

5. Вправа «Диво-острів»

Мета: розвивати творчі здібності.

— Наша мандрівка закінчилася. І я переконана, що всі ви хочете розповісти про вашу мандрівку до Диво-острова. Тому я пропоную вам створити казку

«Диво-острів». Героями цієї казки мають бути герої, яких ви і ваші товариші створили на сьогоднішньому занятті.

6. Вправа «Мікрофон»

Мета: підведення підсумків заняття, розвиток здатності до рефлексії. На завершення заняття, пропоную вам виконати вправу «Мікрофон». А журналістом у нас сьогодні буде...

Запитання:

Що вам найбільше сподобалося? Коли вам було найцікавіше? Коли ви відчували труднощі?

ЗАНЯТТЯ 10

Незвичне у звичному

Мета: розвивати креативні здібності учнів, гнучкість та оригінальність мислення; розвивати пошуковий інтерес та адекватну самооцінку.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: демонстраційний та роздатковий матеріал; табличка «наш барометр», карточки для об'єднання в групи та пари; чисті аркуші паперу, ручки, прості та кольорові олівці.

Хід заняття

1. Вправа «На що схожий настрій?»

Мета: згуртування групи, налаштування на роботу, розвиток здатності до рефлексії.

Учасники по черзі говорять, на яку пору року, природне явище, погоду схожий їхній сьогоднішній настрій. Наприклад: «Мій настрій схожий на білу пухнасту хмаринку в спокійному блакитному небі, а твій?». Потім одна дитина узагальнює і заповнює таблицю «Наш барометр».

2. Повідомлення теми і мети заняття

—Дорогі діти! Нас оточують речі, предмети, люди. Ми знаємо про них все необхідне, вони — звичні для кожного з нас. А сьогодні ми будемо, використовуючи свої знання, уміння і навички, творчість, оригінальність та гнучкість мислення, вчитися знаходити незвичне у звичному.

Завдання, які стоять перед нами:

- працювати творчо, оригінально та гнучко;
- використовувати свої попередні знання, уміння і навички;
- бути активними;
- адекватно оцінювати свої можливості.

3. Вправа «Фантастичні гіпотези» (робота в групах)

Мета: розвивати вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, оригінальність, продуктивність, гнучкість мислення.

—Для виконання наступного завдання ми об'єднаємось у групи. Підійдіть, будь ласка, до столу, візьміть собі одну з цих карток. Прочитайте те, що на ній написано, і спробуйте об'єднатися у три групи. Займіть свої місця.

Кожна група отримує завдання, над яким працюватиме протягом п'яти хвилин.

Завдання для груп, подумайте і скажіть:

- 1) що станеться, якщо всі тварини заговорять людським голосом?
- 2) що станеться, якщо у людей виростуть крила?
- 3) що станеться, якщо оживуть всі казкові герої?

4. Вправа «Речі, що дарують радість»

Мета: розвиток уяви та створення умов для відпочинку.

- Сядьте зручніше і заплющіть очі. Зробіть три глибокі вдихи і видихи...

Давайте пригадаємо ті речі, які коли-небудь дарували вам радість і гарний настрій. Виберіть що-небудь, що вам здається в цю хвилину особливо приємним. Це може бути і предмет, який існує лише у вашій уяві. Намагайтеся отримати задоволення від зустрічі з приємними відчуттями. Тепер нехай образ цього предмета почне поступово бліднути, поки зовсім не розтане. Але не забудьте саме відчуття радості, бережіть його.

5. Вправа «Неіснуючий прилад»

Мета: розвиток вміння створювати щось нове, використовуючи попередній досвід.

- Напевно ви не будете заперечувати, що вирішувати складні завдання людям допомагають прилади, які винайшла сама ж людина. Тому зараз я пропоную вам виконати наступне завдання — створити неіснуючий прилад, який може стати людям у пригоді. Можна також придумати незвичне застосування тим речам, які нам добре знайомі. Намалюйте цей прилад, дайте йому назву.

6. Вправа «Подаруй тепло свого серця»

Мета: розслаблення.

- Наше заняття завершилося. Мине не так багато часу, ви станете дорослими людьми, можливо хтось буде відомим письменником, а хтось конструктором чи винахідником. Ті вміння і навички, над розвитком яких ми працювали сьогодні, стануть вам у пригоді. А поки що вони допоможуть вам у навчанні.

На завершення, пропоную вам взятися за руки, подарувати один одному тепло свого серця.

Майбутні винахідники

Мета: розвивати креативні здібності учнів, гнучкість та оригінальність мислення; удосконалювати пошуковий інтерес та самооцінку.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: картки для об'єднання у групи.

Хід заняття

1. Вправа «Позитивна енергія»

Мета: створення гарного настрою.

Учням пропонується зібрати свою позитивну енергію в долонях. Для цього треба терти долоні одна об одну протягом хвилини, відчуючи потік позитивної енергії. Потім різко розводимо долоні перед собою на відстань 1-2 см і відчуваємо між ними енергетичний струм. Із цього струму «ліпимо» уявний «сніжок-сонечко» і кидаємо тій людині, з якою ми хотіли б поділитися гарним настроєм і позитивними емоціями (радістю, добротою, щирістю...).

2. Повідомлення теми і мети заняття

—Дорогі діти! Нас оточують речі, предмети. Ми знаємо про них все необхідне, вони — звичні для кожного з нас. А сьогодні ми будемо, використовуючи свої знання, уміння і навички, творчість, оригінальність та гнучкість мислення, вчитися уявно перетворювати одні предмети на інші.

Завдання, які стоять перед нами:

- працювати творчо, продуктивно та оригінально;
- бути активними;
- вдосконалюватися як особистість.

3. Вправа «Перетворення»

Мета: розвиток креативного мислення.

Дітям потрібно «перетворити» один предмет на інший з поясненням.

- Зараз ми з вами спробуємо перетворювати один предмет на інший.

Наприклад: *нора-стовп*. Нору залити бетоном, потім викопати застиглий бетон. Вкопати в землю. Учні пропонують свої версії.

Наводяться наступні пари слів (предмети можуть бути різні за призначенням, виготовлені з несумісних матеріалів тощо):

Двері — велосипед, дерево — черевик, клумба — човен, пляшка - будинок.

4. Вправа «Ласкаві промені сонця»

Мета: розвивати уяву та вміння продуктивно відпочивати.

- Сядьте зручно, заплющіть очі. Уявіть, що ви лежите на пісочку біля моря, гріє лагідне сонечко і своїми ласкавими промінчиками торкається спочатку вашого носика, потім підборіддя, далі сонячні промені стрибають до ваших рук, до ніг, знову повертаються до обличчя. Вам приємно. Ви знову відчуваєте дотик лагідних промінчиків по всьому тілу... . Запам'ятайте і візьміть з собою до кімнати ці приємні відчуття.

5. Гра «Показуха»

Мета: розвиток творчих здібностей учнів.

Діти об'єднуються у дві команди. Завдання кожної - відгадати якомога більше слів, які буде мовчки показувати член команди. Слова написані на аркуші паперу, які бачить тільки той, хто показує. На початку гри необхідно потренуватись з учнями, не обмежувати час для показу і відгадування. А потім запропонувати командну гру. Відведений час на кожну команду – 1 хвилина. Яка команда відгадає більше слів за 1 хвилину, та й стає переможцем.

Завдання:

1 команда-вчитель, автомобіль, тролейбус, ручка, газета, телевізор, чайник ведмідь, сонце, дах;

2 команда-слон, книга, трамвай, квітка, художник, будинок, стілець, олень, магнітофон, ліжко.

Запитання після виконання вправи:

- Який показ, на вашу думку, був найбільш вдалим, який-оригінальним, незвичайним, нестандартним?

- Як можна було показати нерозгадані слова?

6. Вправа «Мені зараз...,тому що...».

Мета: підведення підсумків, рефлексія.

- На завершення заняття пропоную вам поділитися своїми емоціями, почуттями, продовжуючи речення: «Мені зараз..., тому що...».

ЗАНЯТТЯ 12

Креативний директор

Мета: розвивати творче мислення, вміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: демонстраційний та роздатковий матеріал: картки для об'єднання у групи; чисті аркуші паперу, ручки, прості та кольорові олівці.

Хід заняття

1. Вправа «Хобі»

Мета: знайомство, самопрезентація.

Учні по колу продовжують речення: «У вільний час я люблю займатися...
Моє хобі допомагає мені...».

2. Повідомлення теми і мети заняття

— Дорогі діти! Тема нашого сьогоднішнього заняття «Креативний директор»-директор, який вміє професійно застосовувати секрети та закони реклами.

Завдання, які стоять перед нами:

- працювати творчо, оригінально та продуктивно;
- продукувати нові ідеї;
- цінувати свою роботу та роботу товаришів.

3. Вправа «Закони реклами»

Мета: розвиток швидкості, оригінальності, продуктивності мислення.

- Сьогодні ми з вами - рекламна кампанія. А як ви знаєте, в рекламі завжди звертаєш увагу на те, що є нестандартним, яскравим, красивим і приємним. А щоб наша рекламна агенція працювала якісно, чи згодні ви, що потрібно потренуватись?

- Необхідно назвати якомога більше предметів, які об'єднують у собі дві ознаки. *Наприклад:* яскравий жовтий (кульбаба, світло, светр, іграшка, лампа, сонце, телеекран...).

Варіанти завдань:

пухнастий зелений
прозорий блакитний
сильний добрий
дзвінкий гучний

4. Вправа «Щасливий день»

Мета: відпочинок, зняття напруження.

- Сядьте зручно і заплющіть очі. Зробіть вдих і видих. Пригадайте той день у своєму житті, коли ви дуже, дуже щасливий(а), ви в чудовому настрої. Пригадайте подію того дня, яка зробила ваш настрій саме таким. Спробуйте ще раз подумки пережити той день, ту подію. Відчуйте радість на своєму обличчі, всім своїм тілом. Подумки подивіться у дзеркало і ви побачите, як сяють ваші очі від насолоди. Беріть те прекрасне відчуття насолоди подумки з собою і в чудовому настрої повертайтеся до нашої кімнати. Поділіться з нами своїми відчуттями.

5. Гра «Реклама»

Мета: пошук альтернативного способу дії.

- У рекламі завжди предмети виконують якусь дію. Наприклад, у рекламі батарейок наввипередки бігають кілька зайців, у рекламі «Снікерсу» хлопці виконують різноманітні фізичні вправи... А може, ви теж наведете приклади з якихось рекламних роликів? (Діти наводять свої приклади.)
- Назвіть якомога більше слів, які «можуть»: *тиснути, летіти, свистіти* називати тільки неживі предмети, тільки живі тощо).

6. Вправа «Мікрофон»

Мета: підведення підсумків заняття, розвиток здатності до рефлексії.

Запитання:

Що вам найбільше сподобалося? Коли вам було найцікавіше? Коли ви відчували труднощі?

ЗАНЯТТЯ 13

У ролі чарівників

Мета: розвивати креативні здібності учнів, гнучкість та оригінальність мислення, пошуковий інтерес; виховувати повагу один до одного.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; розвивати свої особисті творчі якості.

Обладнання: картки «чарівна сітка», олівці, стікери.

Хід заняття

1. Вправа «Уявний подарунок»

Мета: привітання, створення позитивної атмосфери.

- Зараз кожен з вас подумає, що б він хотів подарувати сусіду зліва. Однак подарунок потрібно подарувати незвичайним способом, адже ваш подарунок уявний і дарувати його потрібно за допомогою жестів і міміки.

2. Повідомлення теми і мети заняття

— Дорогі діти! Тема нашого сьогоднішнього заняття дуже цікава і незвичайна. Сьогодні ми побуваємо у ролі чарівників.

Завдання, які ми маємо виконати:

- працювати творчо, оригінально та продуктивно;
- продукувати нові ідеї;
- цінувати свою роботу та роботу товаришів.

3. Вправа «Чарівна сітка»

Мета: розвиток творчого мислення, словникового запасу.

Кожен учасник отримує розкреслену «чарівну сітку» з початком на одній

вертикалі. 1-ий ряд-3 клітинки, 2-ий ряд-4 клітинки, 3-ій ряд-5 клітинок... .

У перших клітинках по вертикалі записується слово.

Завдання: по горизонталі згадати і записати слова згідно з кількістю клітинок першою буквою. *Наприклад:*

4. Вправа «Речі, які дарують радість»

Мета: розвиток уяви та створення умов для відпочинку.

- Сядьте зручніше і заплющіть очі. Зробіть три глибокі вдихи і видихи...

Давайте пригадаємо ті речі, які коли-небудь дарували вам радість і гарний настрій. Виберіть що-небудь, що вам здається в цю хвилину особливо приємним. Це може бути і предмет, який існує лише у вашій уяві. Намагайтеся отримати задоволення від зустрічі з приємними відчуттями. Тепер нехай образ цього предмета почне поступово бліднути, поки зовсім не розтане. Але не забудьте саме відчуття радості, бережіть його.

5. Вправа «Дизайнер»

Мета: розвиток оригінальності, продуктивності мислення, аналітико-синтетичних вмінь.

Учням пропонується об'єднати різні предмети так, щоб вийшов цікавий і корисний прилад.

- Уявіть собі: якщо поєднати настільну лампу з кріслом-отримаємо незвичайний прилад, дизайнерський. Тож станьте і ви дизайнерами-чарівниками, можливо, ваш винахід ми застосуємо у майбутньому. Необхідно поетапно удосконалювати названий предмет, додаючи до нього нові функції і поєднуючи з іншим предметом. Таким чином ми створюємо новий корисний предмет. *Наприклад:* окуляри. Прикріпити до карти місцевості, до газети, до журнального столу. Предмети для «модернізації»: диван, стіл, лампа.

6. Вправа «Чарівне до побачення»

Мета: закріплення гарного настрою.

- На початку заняття ми вітались незвичайним способом. Протягом заняття

ми були в ролі чарівників. А на закінчення ми спробуємо сказати *до побачення* теж незвичайно, а саме з допомогою міміки та жестів.

ЗАНЯТТЯ 14

Акторські здібності

Мета: розвивати креативні здібності учнів, гнучкість та оригінальність мислення; розвивати пошуковий інтерес, повагу один до одного.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; розвивати свої особисті творчі якості.

Обладнання: картки з написами емоцій, олівці, стікери.

Хід заняття

1. Вправа « Улюблений мультфільм»

Мета: знайомство, створення позитивного мікроклімату.

- Я впевнена в тому, що всі ви любите дивитися мультики, правда ж? Тож пропоную вам продовжити речення: «Мій улюблений мультик... . В ньому мені найбільше подобається...».

2. Повідомлення теми і мети заняття

- Як називається професія людей, які грають на сцені, в кіно, у цирку? (Правильно, це актори).

- А які ваші улюблені актори?

- Як ви думаєте, що головне в професії актора (*Учні наводять свої приклади.*)

--- Тема нашого сьогоднішнього заняття: «Акторські здібності». Як ви зрозуміли, ми будемо використовувати свої творчі здібності, оригінальність та продуктивність мислення, розвивати свої акторські здібності.

Завдання, які стоять перед нами:

- працювати творчо, оригінально та продуктивно;
- бути активними;
- цінувати свою роботу та роботу товаришів.

3. Гра «Вживання в образ»

Мета: розвиток властивостей креативного мислення, вміння грати ролі, перевтілюватись.

– Дуже важливу роль у професії актора відіграє вміння вживатися в образ, тобто вміти відчувати все, що переживає герой, передавати почуття словами і рухами, донести до глядача думку режисера... . І сьогодні ми будемо грати «В

акторів». Уявіть себе будь-яким предметом і розкажіть про себе. А на допомогу вам пропоную орієнтовні питання.

Учні по черзі пропонуються уявити, що вони є якимось предметом домашнього користування (пральною машиною, диваном, виделкою, торшером...) Необхідно скласти про себе розповідь.

Питання для допомоги:

- Що я?
- Що зі мною траплялось, коли я ще не жив у цьому будинку?
- Як я потрапив у цей будинок?
- Які мої обов'язки?
- Хто мене любить найбільше? А я?
- З якими предметами я дружу?
- Чого я боюсь?
- Про що я мрію?

4.Вправа«Оплески»

Мета: створення гарного настрою.

- Давайте поаплодуємо собі за те, що ми вправно грали роль акторів, це нам принесе ще більше задоволення від нашої творчої роботи.

5.Вправа«Пантоміма»

Мета: розвиток творчої уяви, швидкості та оригінальності мислення. Діти передають почуття за допомогою міміки. Кожен отримує аркуш з написаним почуттям або емоцією (радість, сум, задоволення, знервованість, здивування...). Треба показати написане так, щоб інші учасники відгадали, що відчуває «актор».

6. Вправа «Мені вдалося..., тому що...»

Мета: підведення підсумків, рефлексія.

- Отже, сьогодні ми пробували бути у ролі акторів і зараз кожен з вас буде мати змогу сказати про те, наскільки легко йому це вдавалось, продовжуючи речення: «Мені вдалось..., тому що...».

ЗАНЯТТЯ 15

Професії і моє майбутнє

Мета: розвивати творчі здібності учнів, розширювати їхній кругозір, спонукати до продуктивної діяльності.

Завдання: працювати творчо, активно; продукувати нові ідеї; вдосконалювати свої особисті творчі якості.

Обладнання: папір, олівці, картки для роботи в групах, демонстраційний матеріал.

Хід заняття

1. Вправа «Я мрію стати...»

Мета: налаштування на роботу, самопрезентація.

— Ви ще маленькі, але, я впевнена в тому, що у кожного з вас є свої мрії, пов'язані з майбутнім. Тому я пропоную вам подумати і продовжити таке речення «Я мрію стати...».

2. Повідомлення теми і мети заняття

— Ви вже напевно здогадалися, про що саме ми говоритимемо сьогодні. Отже, тема нашого заняття — «Світ професій».

Наші завдання:

- працювати творчо, активно;
- розширювати свій кругозір;
- вдосконалювати свої особисті якості.

3. Вправа «Використання предметів»

Мета: стимулювання творчого мислення та загального розвитку.

— В кожній професії є предмети, речі, без яких не можна обійтися. Я пропоную вам картинки з зображенням певних предметів. Ваше завдання: придумати якомога більше варіантів застосування цих предметів людьми різних професій. Варіанти мають бути як реальні, так і неймовірні.

4. Вправа «Міні-фантазія»

Мета: розслаблення, створення позитивного настрою.

— Зараз з вами ми відправимося у мандрівку в часі. Сядьте зручно, закрийте очі, глибоко вдихніть... Уявіть себе через 20 років. Ви доросла людина, займаєтесь своєю улюбленою справою, маєте все те, про що мріяли. Ви відчуваєте себе впевненим і щасливим. Вам добре і спокійно. Спробуйте взяти з собою ці приємні відчуття і повернутися на 20 років назад.

5. Вправа «Я через 20 років»

Мета: розвиток творчого мислення та уяви.

— Зараз я пропоную вам описати те, що ви побачили в своїй уяві, можливо, щось додати, змінити, тобто, описати себе через 20 років. Дайте волю своїй уяві і спробуйте описати всі свої мрії.

6. Вправа «Знайди відповідь»

Мета: підведення підсумків.

— На завершення, я пропоную вам дати відповідь на таке запитання: «Що потрібно для того, щоб моя мрія здійснилася?».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ

1. Алгоритми активізації творчого мислення (по Бухвалову). Шкільний психолог. 2004. №4. С. 26.
2. Альтшуллер Г. С., Шапиро Р. Б. Про психологію винахідницької творчості. Питання психології. 1956. №56.
3. Анджейчак А. Психолого-педагогічні умови формування творчої особистості дитини в освітньо-виховних закладах. Обдарована дитина. 2000. №5. С. 8–135.
4. Бембель Н. Від інтерактивних технологій до SMART – освіти. Smartосвіта: ресурси та перспективи : матеріали II Міжнар. наук.-метод. конф. (м.Київ, 2016) . Київ, 2016. с. 421-425.
5. Бібік Н.М. Нова українська школа: порадник для вчителя / упоряд. Бібік Н.М. Київ, 2017. 206 с.
6. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / упоряд. Біла І. М. Київ: Фенікс, 2014. 68 с.
7. Біла І. М. Феномен дитячої творчості. Дошкільне виховання. 2011. № 1. С. 7-11.
8. Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови: Навчально-методичний посібник. Київ: Генеза, 2005. 180 с.
9. Близнюк Т. Цифрові інструменти для онлайн і офлайн навчання: навчально-методичний посібник .Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2021. 64 с.
10. Бондар С. Компетентність особистості інтегрований компонент навчальних досягнень учнів. Біологія і хімія в школі. 2003. № 2. С. 8-9.
11. Буна Н. О., Головка З. Л. Довідник: Українська мова в схемах і таблицях. Посібник для учнів 1-4 класів. Тернопіль: Богдан, 1997. 96 с.

12. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі: метод посібник . Київ: Освіта, 2000. 86 с.
13. Великий тлумачний словник сучасної української мови / укл. О.Єрошенко. Донецьк : ТОВ «Глорія Трейд», 2012. 864 с.
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. І голов. ред. В. Т. Бусел. К., Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.
15. Ворожейкіна О. М. 100 цікавих ідей для проведення уроку Харків: Основа, 2011. С. 43-44.
16. Галямина І. Проектування державних стандартів вищої професійної освіти нового покоління з використанням компетентнісного підходу URL: <http://www.rc.edu.ua/rc/bologna/works>.
17. Гін А. О. Прийоми педагогічної техніки: Свобода вибору. Діяльність. Зворотний зв'язок. Ідеальність: посібник для вчителя. Х. : Вид. група «Основа», 2015. 112 с.
18. Гладун М. Сучасні онлайн інструменти інтерактивного навчання як технологія співробітництва. Open educational environment of modern University. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/25818/1/M_Gladun_M_Sablina
19. Григор'єва В. В. Методичні засади формування творчого мислення учнів початкової школи в процесі мистецької діяльності. Київ, 2010.185 с.
20. Грушко О. В. Досвід компонент-аналізу структури творчих здібностей молодших школярів. Вінниця: Держ.пед.ун-т. ім. М. Коцюбинського,2004
21. Горська О. Активні методи навчання при викладанні методики мови . 2003. С. 55–62. 22. Державний стандарт початкової освіти. URL: <https://nus.org.ua>.
22. Діагностика творчих здібностей: наукові підходи, принципи та критерії. URL: <https://4brain.ru/blog/діагностика-творчих-здібностей>
23. Дмитрієва С. М. Гаврилова Н. В. Методи дослідження творчих здібностей школярів : посібник-практикум. Житомир, 2002. 40 с. 63
24. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія. Навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
25. Іванова В. Діагностика розвитку творчого мислення у дошкільному та молодшому шкільному віці. 2010. №2. С. 218.
26. Калініченко І. Значення дидактичних ігор для розвитку пізнавального інтересу. Початкова освіта. 1999. № 17. С. 5.
27. Кирилюк К. В. Методика розвитку творчих здібностей учнів початкових класів URL: <https://vsesvit.ua/library/metodika-rozvitkutvorcih-zdibnostejucniv-pocatkovih-klasiv-10294.html>.
28. Клименко В. В. Психологія творчості: навч. посібник для вищих навч. закладів К. : Центр навч. літератури, 2006. 480 с.
29. Коваленко О. А. Специфіка особистісно орієнтованого навчання в початковій школі. Методологія сучасних наукових досліджень. Харків: ХНПУ, 2008. С. 62-63.
30. Коломійченко А. В. О. Сухомлинський про розвиток творчих здібностей у

молодших школярів. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/ua/2014-rik/konferentsiia-24-25-veresnia-2015-roku/sektsiia-4/3852-vosukhomlynskyi-pro-rozvytok-tvorchyykh-zdibnostey-u-molodshykhshkolyariv>.

31. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>.

ОПИС АПРОБАЦІЇ ПРОГРАМИ

Під час I етапу проведення діагностики рівня творчого мислення учнів 3-їх класів було застосовано методики: “Анаграми” (модифікація тесту Г.Айзенка, Н.А.Головань) і доповнення Кет Френк (модифікація В. М. Козленка) [29, с. 112-125]. Було діагностовано 25 учнів.

Методика “Анаграми” (модифікація тесту Г. Айзенк, Н.А.Головань)

Мета: визначити рівень розвитку творчих компонентів мислення (гнучкості мислення). Необхідний матеріал: анаграми: Каорт, арткіла, кеосол, тапір, гісн, горіко, боляку, накліна, рновоа, унвак, аребв, рабе, бариб, аришб, ислт, роагод, ьлівцо, тошзи.

Хід виконання завдання: обстежуваним пропонується інструкція: «За 5 хвилин скласти із даних анаграм слова, використавши всі букви анаграми та не додаючи інших. Не затримуйтесь довго на даному завданні».

Відповіді: Актор, тарілка, колесо, пірат, сніг, огірок, яблуко, калина, ворона, кавун, верба, зебра, риба, груша, лист, дорога, олівець, зошит
Обробка даних виконаного завдання. Оцінка роботи досліджуваного проводиться за шкалою: 16 слів і більше – гнучке мислення з елементами самобутності, оригінальності (високий рівень); 15-10 слів – висока гнучкість (достатній рівень); 10-5 слів – хороші показники гнучкості (середній рівень); 5 слів і менше – інертне мислення(низький рівень).

Методика доповнення Кет Френк (модифікація В. М. Козленка)

Мета: вивчення образної оригінальності і гнучкості мислення.

Необхідний матеріал: стандартні бланки з фігурами, які треба доповнити, прості олівці для малювання.

Хід виконання: обстежуваним пропонується інструкція: «Вам пропонується бланк з малюнками 6 різних фігур. Треба доповнити,

вдосконалити кожну з них таким чином, щоб дістати завершене зображення. Слід дати також кожному малюнку назву».

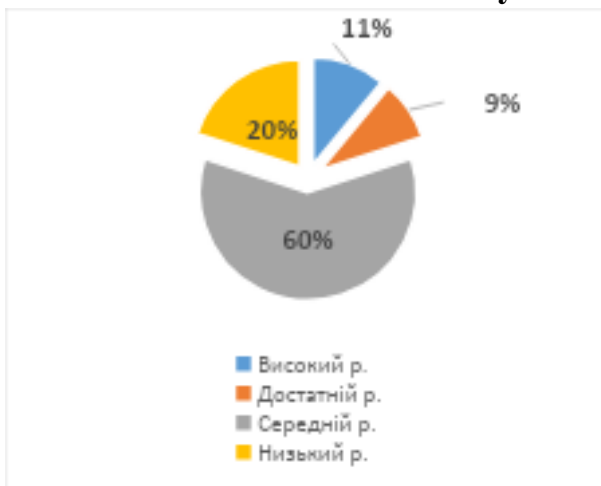
Обробка результатів:

1. Оцінюється оригінальність, яка виявляється в числі переходів від одного класу об'єктів до іншого. Кожен перехід оцінюється в 1 бал. *Приклади класів:* рослини, посуд, транспорт, символічні зображення. В даному випадку можна використати максимум 6 класів об'єктів, отже найвища оцінка за гнучкість – 6 балів.

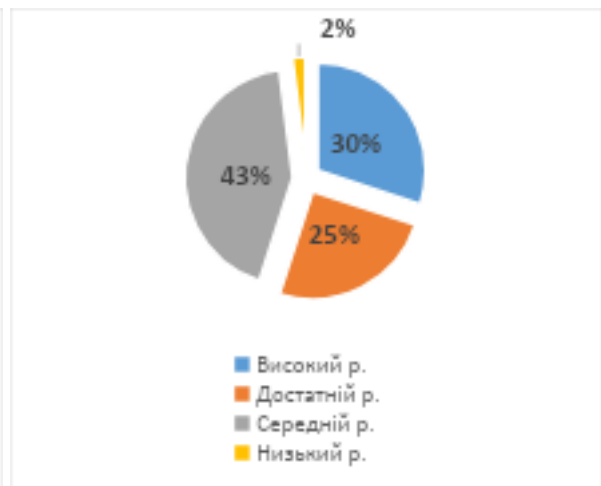
2. Оцінюється унікальність – оригінальність малюнка чи назви. Визначається шляхом порівняння певної відповіді з відповідями інших членів групи: якщо відповідь зустрічається не частіше, ніж у 5-10% досліджуваних (йдеться про всю групу), то за неї нараховують додатково 1 бал, коли меншу, ніж у 2-4% – 2 бали. Додаткові бали нараховуються окремим малюнкам за особливу складність, динамічність, асиметричність зображення.

Таким чином, під час експерименту було виявлено рівень сформованості творчого мислення за трьома показниками: гнучкість, оригінальність і продуктивність.

Гнучкість мислення

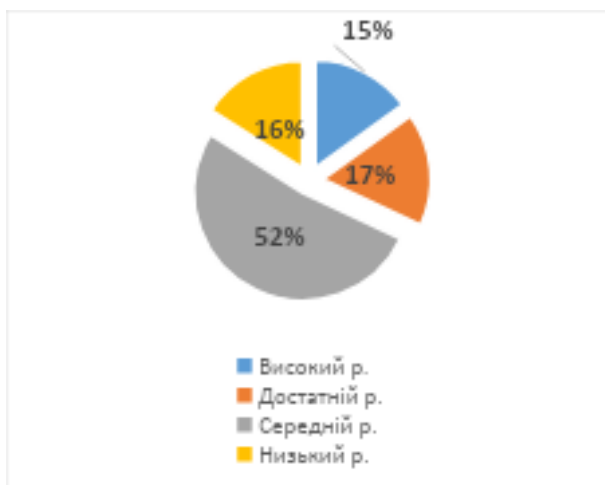

1 дослідження

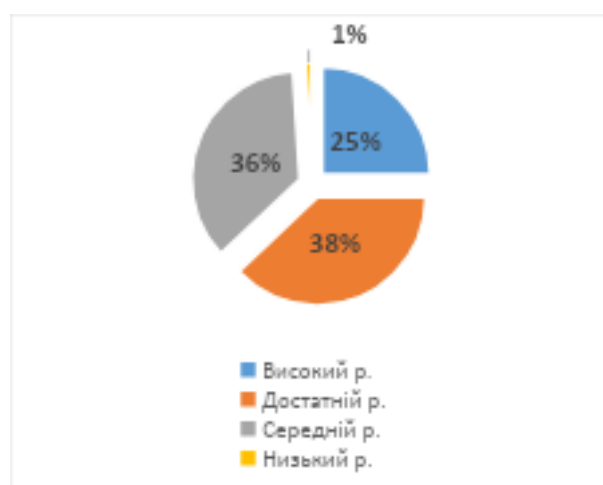

2 дослідження

Оригінальність мислення

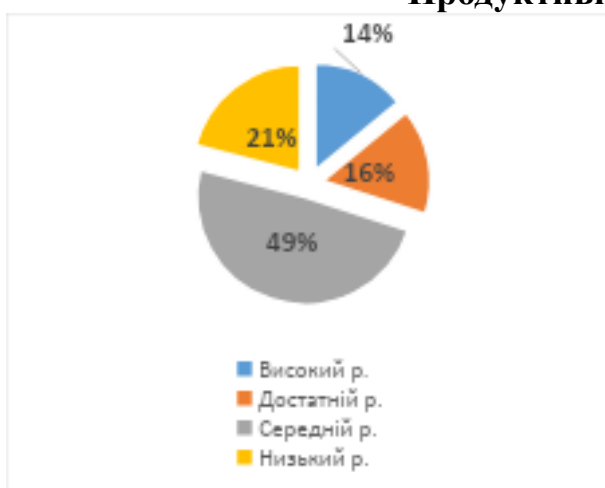

1 дослідження

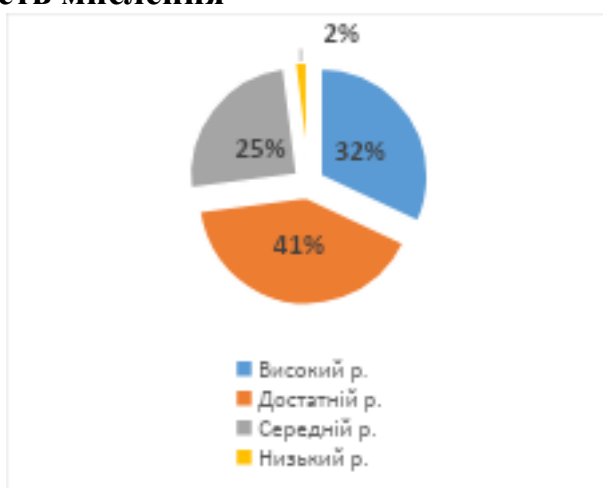

2 дослідження

Продуктивність мислення

1 дослідження

2 дослідження

Повторне дослідження із метою перевірки ефективності запропонованої розвивальної програми «Як чудово творчо мислити» з розвитку творчого мислення молодших школярів підтвердило її результативність у експериментальній групі. Обґрунтовані умови роботи з учнями, зміст роботи, форми та методи забезпечували вплив на розвиток мотиваційної, емоційної, когнітивної, креативної та діяльнісної складової творчого мислення учнів і сприяли позитивній динаміці формувального впливу (див. діаграми).

Впровадження у роботу з учнями 3-їх класів занять за програмою: „ Як чудово творчо мислити” дало плідні результати.

Справдились очікувані результати, в учнів діагностовано більш високий (порівняно з результатами вступного діагностування):

- рівень розвитку творчих здібностей,
- креативності мислення:
- продуктивності,

- гнучкості,
- оригінальності,
- діагностовано більш високий рівень розвитку мислительних операцій:
- аналізу,
- синтезу,
- порівняння,
- узагальнення,
- класифікації тощо.

Учні:

- стали працювати більш творчо,
- почали більш активно продукувати нові ідеї,
- вдосконалились їх особисті творчі якості.

У дітей зріс інтерес:

- до творчої діяльності,
- до придбання нових знань,
- до розвитку своїх умінь та навичок.

Учні почали проявляти більш позитивне ставлення до навчальної діяльності, вміло використовуючи свої знання та вдосконаленні вміння.

Отже, заняття, які увійшли до програми:

1. Сприяють пізнавальній активності учнів.
2. Дають змогу розвивати їх творче мислення.
3. Спонукають дітей до активної, творчої, продуктивної діяльності.
4. Виховують пошуковий інтерес.
5. Удосконалюють пошукові здібності.
6. Розширюють кругозір учнів.

Протягом відвіданих занять, кожен з учнів вдосконалився як особистість, став більше цінувати свою роботу та роботу товаришів.

Додаток 1

ПОРАДИ ПЕДАГОГАМ ДЛЯ ЗАОХОЧЕННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ

1. Вправи мають ґрунтуватись на використанні життєвого досвіду дитини.
2. Не обов'язково, щоб учень виконав нестандартне завдання самостійно, важливо створювати такі ситуації, щоб він подумав над завданням та спробував його виконати.
3. Під час самостійного розв'язання творчих вправ не варто обмежувати дітей у виборі способів їх розв'язання.
4. Важливо максимально заохочувати пошуки різних способів виконання завдань, знаходити серед них найраціональніші.

5. Не слід підказувати хід вирішення, значно важливіше правильно спрямувати думку учня, головне-сам процес генерування творчих ідей.

ПОРАДИ БАТЬКАМ, ЯКІ ДОПОМОЖУТЬ ДИТИНІ РОЗКРИТИ СВІЙ ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ

1. Забезпечуйте різноманітність вражень.
2. Створіть простір, сприятливий для народження нових ідей.
3. Заохочуйте придумувати власні ігри й правила до них.
4. Надавайте різноманітні матеріали для творчості.
5. Читайте, вигадуйте й розповідайте одне одному історії.
6. Спонукайте допитливість.
7. Надайте можливість вирішувати проблеми.

Додаток 2
Фотоматеріали

